

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

-

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

-

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

-

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

-

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

-

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä sääntelyllä olisi?

-

6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

-

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

Poissaoloihin puututtava suunnitelmallisesti ja tehokkaasti

OAJ haluaa nostaa esiin huolen luvattomista koulupoissaoloista. Tehokas puuttuminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä ja valtakunnallista linjaa siitä, miten koulupoissaoloihin puututaan. Kun opettajalla herää huoli, ennen lastensuojeluilmoituksen tekemistä, asiaan haetaan ratkaisua koulun henkilöstön, vanhempien ja oppilaan sekä opiskeluhuollon kuraattorin, psykologin ja kouluterveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Mikäli huoli ei poistu, opettaja esittää perheelle yhteydenottoa sosiaalihuollon puoleen tuen tarpeen arvioimiseksi. Lastensuojelun osalta pyritään ensin tekemään yhteydenotto yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa ja mikäli se ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, tehdään lastensuojeluilmoitus.

OAJ edellyttää, että lastensuojelu ottaa koulupoissaolot asiakseen siinä vaiheessa, kun koulun kaikki keinot ovat käytetty. Koulutus on lapsen ja nuoren tulevaisuuden tärkeä voimavara ja tehokas keino syrjäytymisen ehkäisyyn. Kun koulun henkilöstö yhdessä huoltajan ja opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa ei saa lasta tai nuorta kouluun, on kyse tilanteesta, joka vaarantaa lasten tai nuoren oppivelvollisuuden toteutumisen sekä hyvinvoinnin. Tutkimusten mukaan nuorella, joka ei saa peruskoulun päättötodistusta tai jää vain peruskoulun varaan on erittäin suuri riski syrjäytyä. Lainsäädäntöä pitää täydentää niin, ettei ole epäselvää siitä, onko lastensuojelun tällaisissa tilanteissa tuettava nuorta ja hänen perhettään niin, että nuori saadaan jälleen kouluun ja koulukuntoiseksi.

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla sääntelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän sääntely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

Hallituksen esitysluonnoksessa tuodaan ansiokkaasti esiin oppimisen tuen merkitys. Oppimisen tuen on oltava vaikuttavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Esitysluonnoksessa todetaan, että jokainen koulukotiin sijoitettu lapsi tarvitsee yksilöllistä tukea koulunkäyntiin. Esitysluonnoksen mukaan koulunkäynnin aloitukseen liittyy kuitenkin useita haasteita: tiedot oppilaista eivät siirry toisista oppilaitoksista reaaliaikaisesti eikä erityisen tuen päätökseen liittyvää huoltajien kuulemista saada aina toteutettua. OAJ pitää tärkeänä, että erityisentuen päätökset tehdään viipymättä, jotta koulunkäynnin aloitus ei tarpeettomasti hankaloidu. OAJ ehdottaa, että erityisen tuen päätökseen liittyvä huoltajan kuuleminen voitaisiin tehdä mahdollisuuksien mukaan jo ennakkollisesti samassa yhteydessä, kun lapsen sijoittamista koulukotiin valmistellaan.

Hallituksen esitysluonnoksessa nostetaan esiin, että koulukodeissa tämän hetken henkilöstö- ja resurssirakenne ei mahdollista riittävästi yksilöllistä tukea koulupäivän aikana. Esitysluonnoksessa todetaan myös, että harva koulukotiin sijoitettu nuori suorittaa toisen asteen koulutusta. Tämä on huolestuttavaa. OAJ toteaa, että koulutus on parasta syrjäytymisen ehkäisyä. OAJ edellyttääkin, että myös koulukodeissa panostetaan laadukkaaseen koulutukseen ja riittävään oppimisen tukeen. Hallituksen esitysluonnoksessa on oivallisesti todettu, että yksilöllinen oppimisen tuki on avain sijoittumiseen jatko-opintoihin.

Koulukoteja koskien pitäisi säätää opettajamitoituksesta, joka turvaisi erityisopettajien riittävän määrän oppimisen tuen toteuttamiseksi peruskoulussa. Koska kyseessä on erityisen tuen oppilaat, toteamme, että erityiseen tukeen kuuluvaa erityisopetusta on kelpoinen opettamaan vain erityisluokanopettaja kelpoisuuden omaava opettaja. Jokaisella erityiseen tukeen kuuluvalla oppilaalla on oikeus erityisluokan opettajan antamaan erityisopetukseen. Se on nimenomaan tukimuoto, joka erottaa erityisen tuen tehostetusta tuesta.

Vastaavasti toisen asteen osalta pitäisi säätää selkeämmin tukimuodoista, joita erityiseen tukeen kuuluvalla opiskelijalla on oikeus saada sekä opettajamitoituksesta. Koulukodin on pidettävä huoli, että erityisen tuen opiskelijan henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta (HOKS) käy ilmi riittävä tuki opiskelun suorittamiselle.

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu sääntely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

Riittävä ja oikea-aikainen oppimisen tuki turvattava valtion koulukodeissa

Hallituksen esitysluonnoksessa tuodaan ansiokkaasti esiin oppimisen tuen merkitys. Oppimisen tuen on oltava vaikuttavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Esitysluonnoksessa todetaan, että jokainen koulukotiin sijoitettu lapsi tarvitsee yksilöllistä tukea koulunkäyntiin. Esitysluonnoksen mukaan koulunkäynnin aloitukseen liittyy kuitenkin useita haasteita: tiedot oppilaista eivät siirry toisista oppilaitoksista reaaliaikaisesti eikä erityisen tuen päätökseen liittyvää huoltajien kuulemista saada aina toteutettua. OAJ pitää tärkeänä, että erityisentuen päätökset tehdään viipymättä, jotta koulunkäynnin aloitus ei tarpeettomasti hankaloidu. OAJ ehdottaa, että erityisen tuen päätökseen liittyvä huoltajan kuuleminen voitaisiin tehdä mahdollisuuksien mukaan jo ennakkollisesti samassa yhteydessä, kun lapsen sijoittamista koulukotiin valmistellaan.

Hallituksen esitysluonnoksessa nostetaan esiin, että koulukodeissa tämän hetken henkilöstö- ja resurssirakenne ei mahdollista riittävästi yksilöllistä tukea koulupäivän aikana. Esitysluonnoksessa todetaan myös, että harva koulukotiin sijoitettu nuori suorittaa toisen asteen koulutusta. Tämä on huolestuttavaa. OAJ toteaa, että koulutus on parasta syrjäytymisen ehkäisyä. OAJ edellyttääkin, että myös koulukodeissa panostetaan laadukkaaseen koulutukseen ja riittävään oppimisen tukeen. Hallituksen esitysluonnoksessa on oivallisesti todettu, että yksilöllinen oppimisen tuki on avain sijoittumiseen jatko-opintoihin.

Koulukoteja koskien pitäisi säätää opettajamitoituksesta, joka turvaisi erityisopettajien riittävän määrän oppimisen tuen toteuttamiseksi peruskoulussa. Koska kyseessä on erityisen tuen oppilaat, toteamme, että erityiseen tukeen kuuluvaa erityisopetusta on kelpoinen opettamaan vain erityisluokanopettaja kelpoisuuden omaava opettaja. Jokaisella erityiseen tukeen kuuluvalla oppilaalla on oikeus erityisluokan opettajan antamaan erityisopetukseen. Se on nimenomaan tukimuoto, joka erottaa erityisen tuen tehostetusta tuesta.

Vastaavasti toisen asteen osalta pitäisi säätää selkeämmin tukimuodoista, joita erityiseen tukeen kuuluvalla opiskelijalla on oikeus saada sekä opettajamitoituksesta. Koulukodin on pidettävä huoli, että erityisen tuen opiskelijan henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta (HOKS) käy ilmi riittävä tuki opiskelun suorittamiselle.

9 a. Onko 49 a §:n sääntely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

-

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

-

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 10

-

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

-

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

-

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enimmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

-

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

-

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

-

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

-

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

-

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

-

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

-

66 § Henkilöntarkastus

-

68 § Kiinnipitäminen

-

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

-

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

-

70 § Eristäminen

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

-

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

-

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

-

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

-

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisvelvoitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

-

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

-

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

-

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

-

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

Pykälä 52a§

OAJ on huolissaan kodin ja koulun välisen yhteistyön toteutumisesta sijaishuollon aikana. Päiväkodin ja koulun olisi ehdottoman tärkeää saada tieto silloin, kun lapsi tai nuori huostaanotetaan, keiden kanssa koulu milloinkin tekee yhteistyötä. Sijoituspäätöksen yhteydessä pitäisi lastensuojelulla olla velvollisuus ilmoittaa kirjallisesti lapsen päiväkotiin tai kouluun miltä osin kukin taho, huoltaja, sijoituspaikan henkilöstö, sijoituspäätöksen tehnyt taho tai muut henkilöt vastaavat lapsen asioista ja tekevät yhteistyötä koulun kanssa. OAJ vaatii, että 52 a §:ään lisätään velvollisuus ilmoittaa kirjallisesti päiväkotiin tai koululle, kuka tai mikä taho missäkin asiassa tekee yhteistyötä koulun kanssa ja on toimivaltainen päättämään lapsen varhaiskasvatusta ja oppivelvollisuutta koskevista asioista.

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

-

Hietanen-Tanskanen Ira
Opetusalan Ammattijärjestö OAJ